

ROZPRAWIĆ (51) *vb pf*

roł-, ros- (44), roz- (7).

o oraz a jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie).

inf rozprawić (13). ◇ *fut* 2 sg rozprawisz (2). ◇ 3 sg rozprawi (3). ◇ 3 pl rozprawią (3). ◇ *praet* 1 sg m -m rozprawił (1). ◇ 2 sg m rozprawiłeś (1). ◇ 3 sg m rozprawił (11). [f rozprawiła.] ◇ 2 pl m pers -ście rozprawili (1). ◇ *imp* 2 sg rozprawn (2) *LubPs*, *SkarKazSej*, rozpr(a)wi (1) *RejKup*. ◇ *con* 1 sg m bych rozprawił (3). ◇ 3 sg m by rozprawił (5). ◇ 3 pl m pers by rozprawili (2). ◇ *part praet act* rozprawiwszy (3).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde XVI* (trzy z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. Uporządkować sprawy związane z funkcjonowaniem podległej sobie społeczności, wydać rozporządzenia; *disponere Vulg*, *Mącz*; *constituere, describere, determinare, dispensare Mącz*; *ordinare JanStat* (37) : Tho włchitko panom exequtorom nyzei napiłanym wmoz dal, yzbi ony tak iakobi nayliepiey rozumyeli rosprawiły y rołłschaffowały. *MetrKor* 59/76v; *Determinare per translationem significat*, Skończyć to yełt náznaczyć/ rołprawić. *Mącz* 450b, 310c.

rozprawić co (20): *MetrKor* 59/77; iż on obiecał nas y włlytek łwiát rołprawić w wielkiej/ á náwłłfem włłłłłney łpráwiedliwołłci. *RejPs* 144v; *RejJóz* B3v; *Radłłey* o Theftament rokuy. A rołprawi łwe ymienie *RejKup* M, f2 [2 r.]; *Mącz* [305]b; *HistRzym* 120; Przetoż widząc iż moy čás ołtátni náđchodzi/ Radbych włlytoko rołprawił ták iáko łie godzi. *HistLan* E; á do domu łię wrołłwłly [...]/ włlytoko łwoie dobro rozdał/ y rołprawił *SkarŻyw* 166; Poydę zá tobą Pánie; ále mi pierwey dopuść pożegnác te ktorzy (*marg*) rołprawić te rzeczy, ktore (–) łą w domu moim. *WujNT Luc* 9/61; który [król *Kazimierz*] przerzeczony łkarb *Zup* ták w cáłłłci/ iáko w częłłłciách/ y włlyłłtkich dochodách porządnie rołprawił *SarnStat* 369 [*idem*] 382; [[król *Jagiello*] polełłwłly Syny Pánom koronnym/ y tełtamentem Litwę y Polłkę rołprawiłwłly/ [...] vmárł *StrykKron* 579]. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym; Zwrot*.

rozprawić kogo (10): *RejPs* 144v; *RejJóz* G3v; Boć nas Bog rozno rozprawił *RejKup* t7, c5; *BielKom* D; *RejWiz* 57; *Mącz* 406b; prołzę [...] áby on przed łwą łmierćią był wypułłczon do domu łwego/ áby żonę/ dziełłi y czeładz łwą rołprawił *HistRzym* 119, 119; *RejZwierc* 106v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: *to* (1); *aby* (1), *zaimek pytajny* (1), *zaimek względnny* (1)] (3): A tak bych to rad rołprawił Abych cie też tak wyprawił. *RejKup* e3v; *Describere pecuniam in civitates*, Ile które miałłto łzácunku ma dáć rozráchowác rozrządzłć/ rołprawić. *Mącz* 375a, 413a.

Zwrot: »rozprawić dom swoj« [*szyk zmienny*] (6): Aby z dobrą pámięcią y s łłłłłnym rozłłđkiem/ Vmiał dom łwoy rołprawić łtátęcznym porządkiem. *HistLan* Ev; *RejZwierc* 92v, 125v; *BiałKaz* M2v; *SkarŻyw* 173; *SkarKazSej* 706b; [Tho powiáda Pan: Rołpraw dom łwoy [*dispone domui tuae*]/ bo ty vmrzełł *Leop Is* 38/1 (*Linde*) [*przekład tego samego tekstu SkarKazSej*]].

Przen [co] (1) : ón [Bóg] dawnych łciemnołłci Nieporządęk rołprawił/ mocą łwéy mądrołłci. *KochPhaen* 1.

a. Rozmiełłcić [kogo, [co (żywotne)]] (2) : [Także stada i konie nasze rozprawić, bo je na jednym miescu trudno wychowác *ListyZygmAug* 1570/581.]

rozprawić w co (1): [*książę Erdziwił*] złykował wżyftkich y rosprawił w vphy porządnie *StryjKron* 265.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia w zdaniu nadrzędnym (1): *explicare agmen*, [...] Wfzikować/ Roſprawić woysko które za którym ma iść. *Mącz* [305]b.

2. *Rozstrzygnąć sprawy sporne lub wątpliwości; decernere Mącz; iudicare PolAnt; explicare Modrz* (9) :

rozprawić co (5): *Decernere de re aliqua*, Wftawić/ roſprawić którą rzecz. *Mącz* 48d; *Rozprawięś Pánie prze duſze moiey BudBib Thren* 3/58; *ModrzBaz* 92; [Żupnik [...] ma [...] ich [gwarków] żałoby przeszłyſzeć, pięknie rozprawić *OrdunekGórn* 47; *DiarPos* 265]. *Cf Zwrot*.

rozprawić kogo z kim (1): ROſpraw mie miły Pánie z moieimi ſzkodniki *LubPs* 12v.

rozprawić kogo w czym [= w jakiej sprawie] (2): y dopuſcił [*Chrystus*] tey pogadki wczynić między łobą zwolennikom ſwoim/ áby ie w tym roſprawił *RejPos* 316; *PowodPr* 61.

rozprawić czym (2): *RejKup Yvcf Ze zdaniem dopełnieniowym; SkarŻyw* 471 *cf Zwrot*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Boć dla tego prawa ſtawiją Iż jemi zawzdy rozprawia Czo prawda a czo nieprawda *RejKup Yv*.

Podmiotem jest tekst (2): A gđzyeby ſye ſpor álbo wątpliwość yáka około wyáry/ ſpraw y zakonu wtoczył/ ktorey piſmo [...] roſprawić nyemoże/ áby przez ony wrzędniki rozpráwyona była *KromRozm III G2; PowodPr* 61.

Zwrot: »wątpienia (a. wątpliwość) rozprawić« (2): *KromRozm III G2; [Kiedy św. Piotr Celestyn nie chciał odprawić mszy z powodu pokus cielesnych, otrzymał przez sen naukę od Boga, że dusza jest ważniejsza niż ciało.]* Tą nauką wątpienia ſwoie rozprawił/ á Mfzey ſwiętey niezániechiwał. *SkarŻyw* 471.

3. *Przedstawić słownie, powiedzieć* (1) : [rozvmnye roſpravicz, vicladacz piſſmo *dissero i(d est) tractare, dicere, ſapienter loqui, confirmare, expondere, declarare, eloqui lucide {diffuse tractare}* *ReuchlinBartBydg* O3v.]

Ze zdaniem dopełnieniowym (1) : Wfzytko krotkiewi ſłowy co trzeba roſprawią *RejZwierc* 251v.

4. *Rozmierzyć [co czym]* (1) : Kto zmierzył garścią ſwą wody/ á niebiołá piędzią rozprawił [*mensuravit*]? *BudBib Is* 40/12.

5. *Rozerwać, rozłączyć [co]* (1) : *Distrahere coherentia*, Spięte rzeczy roſprawić. *Mącz* 461d.

6. [*Przygotować do uprawy [co]*: Nowo rozkopywają łolwark [...] na którym więcej ſię urodzić może, [...] gđy ji rozprawią. *LustrWpol* I 197.

rozprawić na co: Ostrów na tym to gruncie wielki [*pan Chodzieski*] rozprawił na role *LustrWpol* I 207.]

7. *Rozmieszać z płynem, rozczynić [co]* (1) : [wżiáwłſy máki zmieſławłſy á zbywłſy wodą/ roſprawiłá [*liquefaciens*] iá y wczyniła mu polewki *Leop 2.Reg* 13/8 (*Linde*).]

rozprawić z czym (1): To wżytko ſtłukłſzy/ á z żołcią wołową rozprawiwłſzy/ naczyń piłł *FalZiol* V 33.

8. *Prawdopodobnie: Zbadać, spróbować zrozumieć [co]* (1) : Kto rozprawił [*instruxit (marg) ponderavit (-)*] ducha Iehowy *BudBib Is* 40/13.

Synonimy: 1. rozrządzić; 7. rozczynić.

Formacje współrdzenne cf PRAWIĆ.

Cf **ROZPRAWIENIE, ROZPRAWIONY**

KW